

Social utblick

Arne Borg

Ingen idiot för att talförmågan sviktar

Jag har en bekant, vi kan kalla henne Karin, som nyligen drabbats av afasi efter en stroke. Afasi uppstår när hjärnans talcentrum skadats och då uppstår ofta talsvårigheter som är så stora att kommunikationen med andra människor hindras. En del kan tala mer eller mindre bra, andra har förlorat sin talförmåga helt. Det är heller inte säkert att de ord som frambringas är de rätta. Afatiker förstår emellertid oftast utmärkt vad som sägs. Förståndet är det inget fel på.

Karin har också drabbats av en högersidig förlamning och sitter i rullstol. Nu har det inträffat att Karin, som uppfattar sig som en intelligent och tänkande människa, plötsligt behandlas som om hon var idiot eller närmast intill. Människor talar sällan till henne utan över hennes huvud och konversationen riktar sig till hennes följeslagare. Man frågar om hur hon mår och till och med om hon förstår, men hon får sällan själv försöka svara. Detta gör henne så förtvivlad att hon ibland faller i gråt.

Det är många som har samma problem som Karin. Varje år drabbas ca 5.000 personer av afasi och det beräknas att vi har ca 25.000 afatiker i landet. En hemtjänstchef berättade för en tid sedan om en ensam afatiker som fick bostad i ett servicehus. Han var också rullstolsbunden. Han behövde stor omvårdnad för att

kunna klara sitt boende och det skötte husets vårdbiträden om. Han blev emellertid snart besvärlig och en patient som man helst ville undvika att betjäna. Vårdbiträdena förstod honom inte och trodde han var psykiskt sjuk. Han å sin sida blev förtvivlad över att inte bli förstådd och ibland skrek han åt dem och slog omkring sig. Till slut ville han inte ha med dem att göra och vägrade släppa in dem. Föreståndaren övervägde i det läget att överföra honom till psykiatrisk vård.

I samma veva nyanställdes ett vårdbiträde. Hon skickades in till mannen och överraskade de andra med att bli kvar hos honom längre än väntat. Kontakten mellan dem fungerade och förklaringen var att den nya hade en morbror som var afatiker. Hon visste vilken situation en afatiker befinner sig i. Hon bemötte mannen med respekt och tålmod och bemödade sig om att uppfatta och tolka de ord som frambringades och använde sig också av skriftspråk. Mannen blev lugnare och sedan också de andra fått lära sig vad afasi är och hur det kan yppa sig tog han emot också dem. Det var inte längre tal om att föra över honom till psykiatrisk vård.

Exemplet visar hur viktigt det är att vårdpersonal besitter handikappkunskap. Inom Afasiförbundet, som är intresseorganisation för afatiker och deras anhöriga, driver man nu ett projekt i ett socialdistrikt. Målsättningen är att varje afatiker som behöver hemtjänst eller bor på servicehus skall betjänas av personal som är väl förtrogen med afasi. Resultatet hittills visar att alla parter tjänar på det.

Men handikappade kommer inte bara i kontakt med vårdpersonal. Exemplet Karin visar hur viktigt det är att vi alla har bättre kunskap om olika handikapp och de problem som följer. Handikapputredningen ger i sitt slutbetänkande visioner om ett "Samhälle för alla". Visst är det viktigt med ett handikappanpassat samhälle men skall det bli ett samhälle för alla förutsätter det också attitydförändringar om visionen skall bli verklighet.